

Per una integració de les medicines tradicionals xinesa i occidental

per Miquel Masgrau i Bartis

La medicina tradicional xinesa té encara un *status* "folklòric" entre nosaltres, sense desmerèixer els esforços d'un bon nombre de professionals que intenten de dignificar-la. L'autor d'aquest treball, profund coneixedor de l'experiència xinesa, proposa d'iniciar un procés d'apropament que ha de beneficiar la salut pública arreu del món. Amb aquesta finalitat, descriu una sèrie de proce-

diments mèdics xinesos, sobretot els que contrasten la tradició organista de la medicina occidental. Es tracta de subratllar els avantatges dels plantejaments orientals pel que a fa la medicina preventiva, les possibilitats de tractaments menys agressius des del punt de vista químic, físic o psicològic, la millor utilització dels recursos curatius, etc.

Miquel Masgrau i Bartis és llicenciat en medicina i cirurgia per la Universitat de Barcelona. És metge assistent de la residència Vall d'Hebron de la Seguretat Social i metge intern per oposició de l'Hospital de la Santa Creu i de Sant Pau, tots dos de Barcelona.

Ha desenvolupat una àmplia experiència científica en diferents països europeus i del tercer món i, d'una manera especial, a Xina.

36 (684/Volum 3/novembre 1983)

ciència 32

Aquest escrit resumeix les observacions fetes en el si d'un grup d'estudi compost pel Professor Jeffrey Dann, professor d'Antropologia Mèdica a la Universitat de Hawaii, USA; Prof. Russell Manuel, professor de Medicina Preventiva a la Universitat de Dalhousie, Canadà; Mrs. Glenna Gillingham, que dirigeix una clínica-escola d'Acupuntura a Hong Kong, i jo mateix, membres tots de l'*International Acupuncture and Physical Therapy Research Institute* de Hong Kong, que durant els mesos de maig i juny del 1982 ens desplaçarem a Pekin convidats per la municipalitat de la capital xinesa. Al llarg de dos mesos vam poder seguir el treball assistencial, clínic i ambulatori de l'Hospital de Medicina Tradicional Xinesa de Pekin, on els metges tradicionals i els de formació occidental treballen colze amb colze cercant els millors remeis per a les diferents malalties, establint pautes i elaborant estadístiques. Els nostres amfitrions ens feren conèixer també l'Acadèmia de Medicina Tradicional Xinesa, així com d'altres centres hospitalaris, on se'ns va donar una informació detallada dels treballs que es fan i dels beneficis terapèutics que s'obtenen amb la integració de les dues medicines.

Una filosofia refinada per a una tècnica suggestiva

La major part dels metges occidentals segueixen considerant la medicina tradicional xinesa amb escepticisme, si no és amb menyspreu. No se li reconeix altre valor que el de la

capacitat de suggestió, ni més eficàcia que la que li vol atorgar la credulitat del malalt. Es cert que l'expansió que en la darrera dècada, ha tingut l'acupuntura (erròniament presa com a sinònim de medicina xinesa) ha tingut unes fonts de formació més aviat precàries, limitant-se algun cop la seva pràctica a seguir un manual que indica els punts a prescriure per a cada quadre nosològic occidental, aconseguint-se així una estranya barreja que, de vegades, es veu complementada amb un sofisticat aparellatge emissor de sorolls, llumetes i gràfiques registradores de fluxos vitals. Jutjar-la a partir d'aquestes pràctiques seria com jutjar la nostra medicina per l'ús que d'aquesta en podria fer de qui disposés tan sols de les informacions contingudes en un *Vademecum*.

També és cert que la seva comprensió es veu dificultada per grans diferències lingüístiques, reflex de les peculiaritats del pensament xinès. Xoca i sembla misteriosa la filosofia taoista que configura l'imponent edifici teòric de la medicina tradicional xinesa. Basada en dos conceptes que s'escapen a la traducció, el Yin i el Yang, literalment els costats soler i bac de la montanya, conceptes que si bé poden semblar simples i ambigües deduccions analògiques, tenen complexes relacions d'interdependència entre ells: complementaritat, oposició, agressió o intertransformació, representen sobretot una manera de raonar que únicament pot ésser entesa en el Tao, essent el Tao allò que no pot ésser expressat. Aquests Yin i Yang són la polaritat primària i els símbols més importants que els xinesos fan servir per descriure i codificar les di-

ferentes qualitats de la vida, per la qual cosa no és gens estrany que, en una primera aproximació, la seva medicina hagi estat qualificada l'esotèrica, il·lògica, equiparada a les especulacions escolàstiques i, en el millor dels casos, aliena als nostres pressupòsits científics i intransplantable a les nostres coordenades culturals.

Al mateix temps, però, criden l'atenció conceptes com el de "chi", que ve a ser l'equivalent del *Pneuma* dels grecs, el *Prana* del sànscrit i del *Ruach* dels hebreus, una mena d'alè o força vital, la preservació i augment de la qual constituirà l'objectiu fonamental del metge xinès. Traduït per energia, se'n descriuen una dotzena de formes bàsiques i unes altres de secundàries que, com assenyala Porkert, serveixen als xinesos per designar fenòmens energètics regulars de qualitats constants, constituint una terminologia no menys rica i epistemològicament comparable a la de l'enginyeria elèctrica (corrent contínua, alterna, de baixa o alta tensió o freqüència, densa, etc.), i posen així de relleu un únic aspecte qualitativament diferenciat del fenomen elèctric. Igualment, Yin i Yang són intel·ligibles per a la moderna física (matèria-antimatèria) i la recentment establerta relació matèria-energia és manejada per la medicina xinesa des de l'antiguitat.

Seria sorprenent que un sistema mèdic que s'expressa amb una terminologia tan acurada i que dóna proves d'un rigor conceptual semblant al de les ciències modernes, donés, com a únic fruit, una teràpia suggestiva. I a més, si tenim en compte que coneixien la circulació de la sang dos mil·lenis abans que la descrivissin M.

Durant la seva estada a Pequín, el Dr. Masgrau va ser rebut, en el ministeri de la Salut pel responsable de l'ensenyament de medicina i per la responsable de la formació d'estrangers de la República Popular Xinesa.

Servet i W. Harvey, al mateix temps que fan una descripció de la participació de fetge, pàncreas, estómac, budells i cor en el procés fisiològic de la digestió, que podria ésser inclosa en els llibres de text dels actuals estudiants d'EGB; una medicina que podia aconsellar, des de temps hipocràtics, les restriccions salines; en els malalts cardio-vasculars i renals; i dels dolços, en la diabetis i prediabetis; que en el segle VI empastava les càries dentals amb una amalgama de mercuri i plata; que vacunava contra la varola... I si, a més, pensem que aquesta medicina va ser i segueix essent satisfactòria per a una tercera part de la humanitat, hem de convenir amb Needham que un simple càlcul de probabilitats ens ha de moure a pensar que sí que té un valor objectiu.

Fisiopatologia

Es enfocaments són ben diferents en el terreny que nosaltres denominem fisiopatologia. Es considera que la medicina científica comença amb la introducció del pensament anatòmic en patologia. Des d'aleshores, es parteix de la hipòtesi que tot procés biològic, per mínim que sembli, tradueix canvis reversibles o permanents d'un substrate material, canvis que són susceptibles d'ésser apreciats pels sentits o mitjançant exploracions complementàries, existint entre la lesió material i la disfunció una relació constant de causa i efecte, de tal manera que es pot deduir qualsevol d'aquestes sempre que es disposi d'un exacte coneixement de l'altre.

Així en el segle XVIII la patologia sistematitza les malalties a mida que va trobant en el cadàver les lesions responsables, en el XIX les nombroses qüestions que la morgue deixa plantejades s'experimenten en els animals vius, i dona als laboratoris les bases de la fisiopatologia. En els darrers anys, les noves tecnologies aplicades a la medicina han extès la visió del metge fins a detectar canvis bioquímics, bioelèctrics, etc., subtils, que permeten sistematitzar amb gran riquesa de detalls les bases materials dels comportaments biològics aberrants.

L'objectivitat d'aquesta metodologia, que ha donat peu a les ments cartesianes a considerar-la l'única manera seriosa d'abordar la problemàtica de la salut, ha estat sempre contestada per les medicines holístiques, de les que la medicina tradicional xinesa podria ésser l'expressió més elaborada. En separar un òrgan d'un altre i l'organisme de l'entornament, traslladat del món microcòpic al macroscòpic i de la base anatòmica a la funció, els orientals veuen la medicina occidental perduda en la infinitat de detalls del microcosmos, forçada a parcel·lar i simplificar de tal manera que poden només aconseguir una pràctica segmentària, afectada d'una mena de miopia: quan més de prop s'estudia, més s'allunya de la possibilitat de síntesi. Estudiosos del cadàver, no ensenyen res sobre els vius, i aquests són l'objecte de la medicina! Dir que l'excepció confirma la regla és, pels orientals, una demostració del caire científic del qui així procedeix: ¿com es pot entendre una regla si té excepcions? ¿No es tractarà únicament d'una realitat mal estudiada i que

aquesta ciència no és més que el resultat d'una grollera aproximació estadística?

Metafísica i ciència experimental

Es coneixements mèdics xinesos, si bé procedeixen, d'una banda, de la metafísica cosmogònica taoista, de l'altre, són deduïts d'una minuciosa observació dels fenòmens bio-energètics. Junt als principals símptomes, el to de veu, l'olor de la suor, les apències alimentàries, la manera de vestir, i cadascun dels signes externs, per més petits que siguin, són sempre significatius en l'òptica xinesa. Sense recórrer a mètodes invasius, —fer mal no és mai terapèutic—, el metge xinès examina atentament el que apateix a la superfície cutània, en especial, els polsos, llengua i ulls, que contenen riques projeccions somatotòpiques de les diferents funcions.

No és, però, aquesta recerca més minuciosa dels signes externs el que diferencia la semiologia oriental de l'occidental, sinó les diferents lectures que se'n fa. El metge oriental no selecciona les dades més significatives per tal de relacionar-les amb una funció anatomo-patològica o amb un quadre nosològic; qualifica com a típic el cas que més correspon al ja descrit, i deixa per atípics o excepcionals els que responen a les diferents presentacions de les malalties en cada malalt.

La semiologia xinesa obeeix a un codi molt més complex. Els signes i símptomes posats de relleu per la conversa i la inspecció són sotmesos a unes primeres classificacions binàries:

La llengua aporta dades importants al diagnòstic tradicional xinès. La de la foto pertany a un jove que pateix un nistagmus horitzontal continu amb miopia progressiva de deu anys d'evolució. L'anamnesi és pobre (dolors a l'hipocondri dret, vertigens, lleuger insomni, intolerància al vent) i, petits signes, com ara profundes entrades del cabell, cicatrius i punts dolorosos espontàniament o a la pressió, una inflamació crònica a nivell dels quart i cinquè dits del peu esquerre; signes tots ells mancats de significat per a la semiologia occidental, i que, en l'òptica xinesa, concorden amb la lectura dels polsos i amb aquesta llengua lleugerament tremolosa, vermella, ampla i amb profundes esquerdes laterals, patognomònica d'una insuficiència Yin del fegre. Valgui aquest cas com a exemple d'una malaltia d'etiologia desconeguda, davant la qual la medicina occidental no té cap recurs terapèutic (i així ho han afirmat famosos especialistes en aquest cas concret) i que és clarament comprensible per a la medicina tradicional xinesa. La correcció d'aquest trastorn, per mitjà de la medicina herbolística i l'acupuntura, no serà total, encara que bagin cedir el nistagmus i la miopia, fins que s'hagi arribat a una situació d'equilibri, el que implica que aquesta llengua hagi recuperat l'aspecte normal.

38 (686/Volum 3/novembre 1983)

fred o calent, exterior o interior, excès o deficient, Yin o Yang, "chi" o sang. Aquesta classificació binària es farà extensiva a tres, quatre, cinc variables (la dels cinc elements amb les seves correspondències), sis (les sis energies), dotze (els dotze meridians), en un procediment d'ordenació de dades amb nombroses possibilitats, que permet una anàlisi exhaustiva i l'elaboració d'un quadre sindròmic individualitzat que donarà raó de tots i cada un dels signes i símptomes. Procedirà, també, a l'estudi etiològic —amb la particularitat que no pot recórrer a malalties essencials, idiopàtiques o d'origen desconegut—; farà un pronòstic i instaurarà una terapèutica individualitzada, seguint l'evolució de la dolència fins a la curació, que no es produirà per la simple millora dels principals símptomes, sinó quan s'hagi retornat a la situació d'equilibri i harmonia.

L'aportació fonamental del taoïsme a la ciència mèdica xinesa és, doncs, fer-la pensar en termes de relativitat. En el cas que neguéssim qualsevol crèdit a la metafísica xinesa i volguéssim reduir el complex sistema de correspondències bio-energètiques a un conjunt d'encertadíssimes regles nemo-tècniques, hauríem de seguir reconeixent-li una manera d'analitzar la realitat extraordinàriament penetrant, la qual, no pel fet d'ordenar-se segons un altre codi, és menys analítica, ni perquè desafia el cartesianisme és menys racional.

I si hi ha un sistema mèdic sancionat per l'experiència és precisament el xinès, que vé desenvolupant-se sobre les mateixes bases des de temps immemorials, en un marc cultural carac-

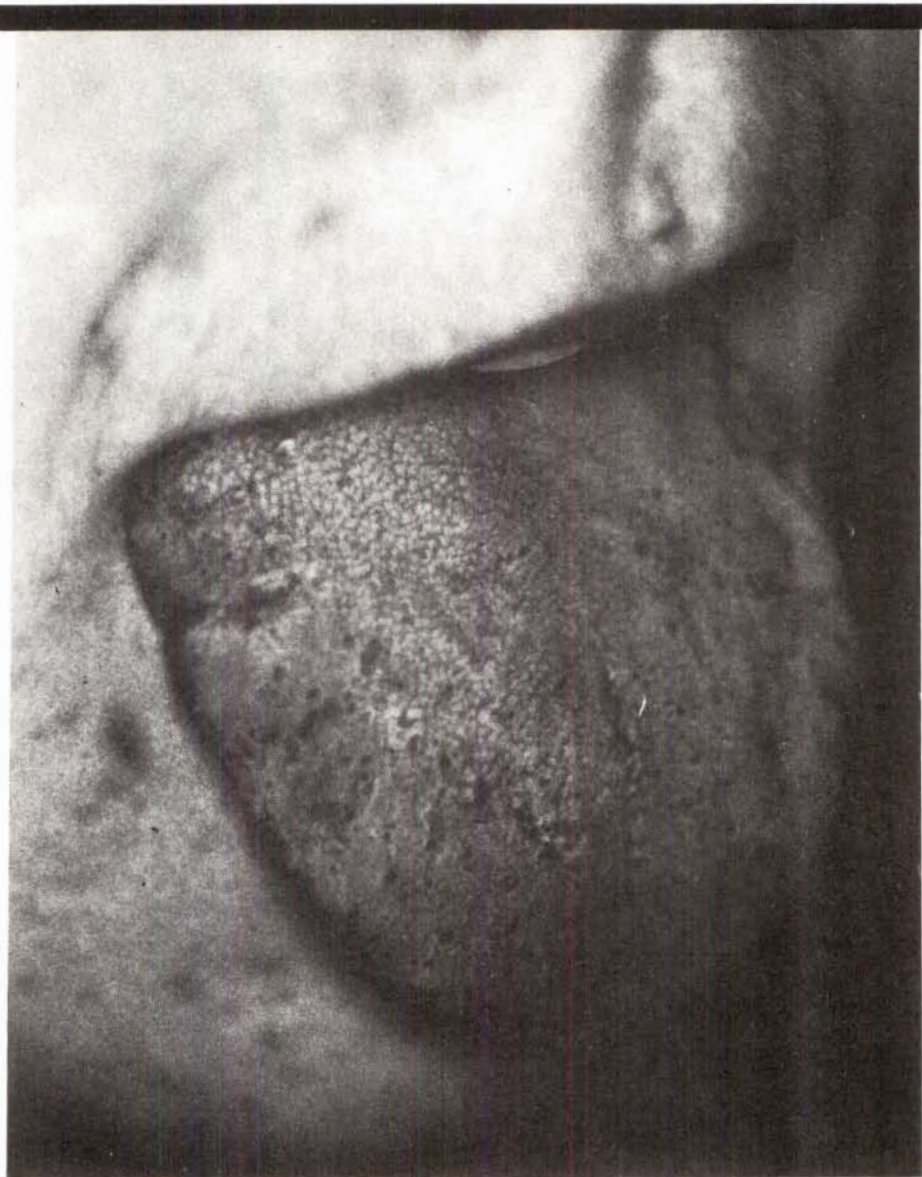
teritzat pel respecte i veneració als antecessors. Durant dècades, l'alumne segueix els passos del mestre, examina, diagnòstica i tracta als qui, a la mort del vell doctor, passaren a ser els seus pacients, objecte d'ensenyament d'un nou alumne. Transmissió oral detallada, que ha format milions de metges durant generacions i generacions, metges que, mai no serà prou subratllat, han estat lletrats i han tingut accés a tractats i compendis que han verificat i perfeccionat tot al llarg dels segles.

Medicina preventiva

La hipòtesi fisio-patològica com porta una diferenciació neta entre salut i malaltia que, si bé pot resultar d'una certa utilitat pel control de la població laboral —recordem que la medicina dita científica es desenvolupa amb la societat industrial—, condemna a qui no presenti, signes patològics objectivables a la categoria de psicossomàtics en el seu cos, és a dir,

no són malalts per més malament que es trobin, candidats al placebo, al tranquil·litzant o al calaix de sastre en què molts cops es converteix la consulta del psiquiatra. Diferenciació arbitrària que podria donar lloc a l'absurda situació en la que algú es veu sorprès per la mort en recollir els resultats d'un minucios *check up* en el qual es diu que no té res.

D'altra banda, la terapèutica moderna no disposa de remeis satisfactoris per a la majoria de les malalties. Com a conseqüència de la manca de visió de conjunt, la major part dels tractaments segueixen sent pal·liatius. Poc es pot fer per a l'artrosi, les cardiopaties coronàries, les malalties auto-immunitàries o per al càncer. Les campanyes anti-tabac i de diagnòstic precoç aconseguen només petites rosegades en els pics de les gràfiques de mortalitat per coronariopaties o per càncer. Les sirenes de les ambulàncies, els cateters, les extenses ablacions de teixits i els anus contra natura mostren els esforços desesperats d'una medicina que comença a actuar quan ja és massa tard; una me-

Preparació de tisanes medicinals a l'Hospital de Medicina Tradicional Xinesa de Pequín.

dicina que és incapaç de reconèixer en els petits senyals d'ahir, les greus malalties de demà.

Els antics xinesos deien que el fet d'esperar a medicar una malaltia quan ja s'ha desenvolupat és comparable a qui espera tenir sed per a començar a cavar el pou; o qui es posa a fer la llança quan ja ha començat la batalla. La funció del metge tradicional és enfocada a la preservació de la salut; curar les malalties és cosa de metges inferiors que no han sabut prevenir-les. Tant era així, que en un temps foren remunerats només per la població *sana*, que deixava de pagar-los quan queien malalts. Se'ns fa difícil imaginar aquest esquema funcionant a Occident, on l'adult normal és gras, restret i desdentat i on la meitat de la població adulta dels països més avançats pren cada dia fàrmacs per prescripció facultativa.

Els xinesos no separen *salut de malaltia* sinó que, amb més sentit comú? veuen un aspecte sense solució de continuïtat que va de la hipervitalitat a la mort. L'objecte del seu treball no és tant combatre les malalties sinó mantenir el cos humà en harmonia amb sí mateix i amb el seu entorn. El seu concepte de salut és semblant al de la *Krasis* dels grecs, o al d'equilibri dels endocrinòlegs; la seva distorsió originarà la malaltia. L'home és vist com un microcosmos en un macrocosmos en contínua transformació que l'obliga a continus reajustaments, cosa que únicament serà possible amb un bon funcionament dels seus mecanismes defensius (concepte familiar en la bacteriologia moderna). Quan les agressions físiques o emocionals de l'entorn superen les nostres defenses,

es produeixen alteracions energètiques que queden registrades i acumulades en el cos i precedeixen d'anys a les malalties orgàniques. ¿Quants senyals no hauria donat aquella mort sobtada?

Si bé es pot afirmar que davant d'una malaltia ja constituïda, seria imprudent actuar sense valorar les possibilitats terapèutiques que ofereix la medicina occidental, també és cert que el seu organicisme li suposa una incapacitat de reconèixer els trastorns fins que han adquirit una intensitat tal que, molts cops, els farà ja irreversibles. En canvi, la medicina preventiva ha estat extraordinàriament desenvolupada pels xinesos i hi haurem de recórrer sempre que vulguem anar més enllà del control de les malalties transmissibles o de les condicions higièniques ambientals.

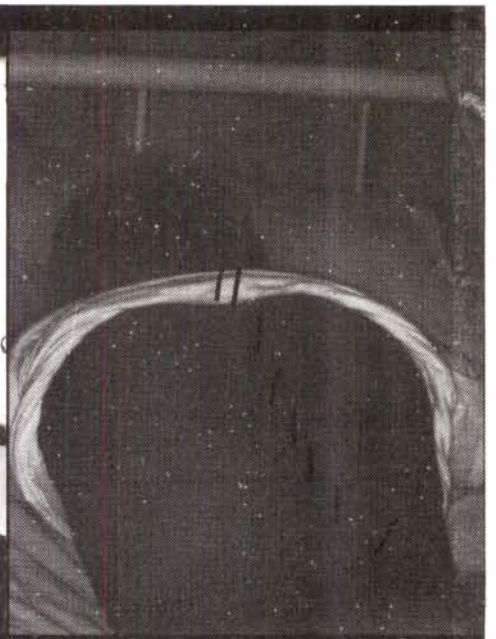
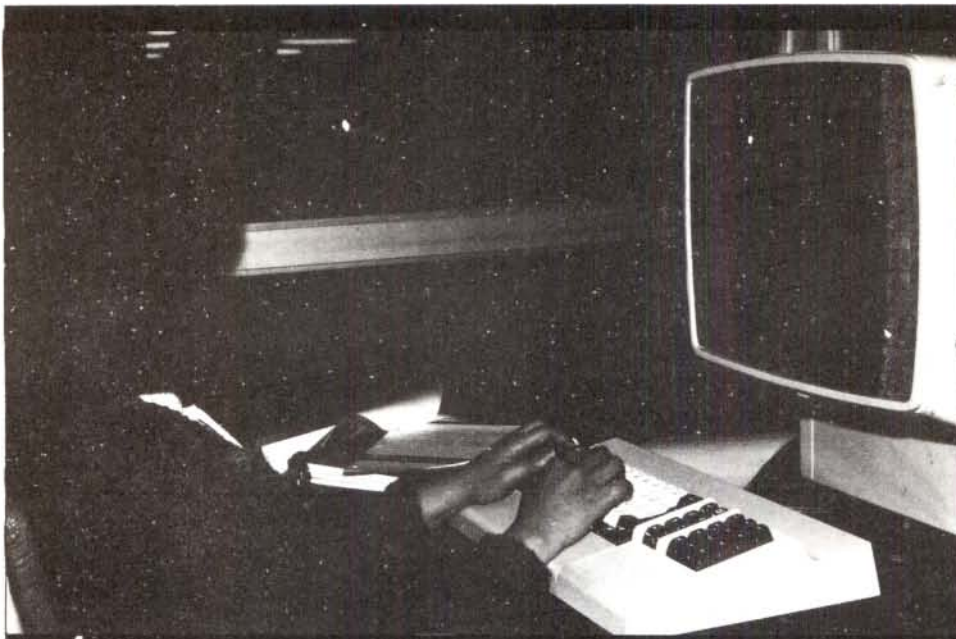
Terapèutica

Lluny del caire especulatiu que se li atribueix a Occident, el pensament mèdic xinès és dominat per la idea d'eficàcia. Disposen d'un sistema terapèutic complet (que consta de una extensa matèria mèdica que ha explorat els regnes vegetal, mineral i animal, valorant llurs accions sobre l'organisme amb els seus perspicaços mètodes diagnòstics; d'una dietètica experimentada i elaborada al mateix nivell; i acupuntura i la moxabustió; el massatge; el *tai chi* i arts marcial; els exercicis respiratoris i gimnàstics i les tècniques psicològiques taoistes) es considerava que el metge que dominés aquest art hauria d'ésser capaç de mantenir en estat de bona salut al

100% de la població que té encomanada.

Es notable el fet que el metge xinès no tingués una organització col·legial que jutgés l'ortodoxia dels procediments diagnòstics o terapèutics i als ulls de la qual la mort del malalt no impliqués una deficient actuació del metge, sinó que la malaltia era maligne, el malalt hipersensible a la medicació o formava part d'uns riscos previstos estadísticament. El metge tradicional està sotmès al més exigent dels criteris d'efectivitat: la salut i la longevitat. Tant era així que el metge era obligat a encendre un llum d'oli a la porta de casa seva per cada mort extemporània, és a dir, que no fos de vellesa o conseqüència d'un accident seriós. Encara avui, els vells doctors tradicionals de Hong Kong parlen en veu baixa del temible privilegi d'ésser cridat a la cort imperial, ja que el fracàs, en un món despòtic i plé d'intrigues, li costa la vida a més d'un.

Els actuals ritmes de vida no tenen res a veure amb el Tao; la major part de la població és subjecte d'intenses agressions físiques, contínues transgressions dietètiques, traumes emocionals..., i es presenten, molts cops des de la infància, desequilibris energètics acusats i disfuncions serioses, els quals creen una situació epidemiològica que allunya la medicina de la possibilitat de mantenir la totalitat de la població en condicions òptimes de salut. La tasca és enorme, i, per realitzar-la, cal deixar-se de principis, prejudicis i ortodoxies, juntar tots els esforços i demanar a cada una de les ciències i tècniques que tenen relació amb la salut fins a quin punt i en quines àrees poden demostrar la seva

Universitat de Hong Kong. Ordenació de la Materia Medica Xinesa en una computadora.

eficàcia en el món d'avui. Els resultats terapèutics diran l'última paraula.

Matèria mèdica xinesa

ELS farmacòlegs que han anat a cercar substàncies actives a l'Orient han tornat, sovint, amb les mans buides i la sensació que, més que nous productes, l'Orient ofereix una nova visió sobre els medicaments, que es posa de manifest en les diferents prioritats i criteris que guien la recerca.

Si bé l'Orient ha aportat una bona part dels nostres fàrmacs no sintètics (efedrina, reserpina, etc.) cal tenir en compte que moltes plantes d'origen oriental que utilitzem com a remei, han estat poc emprades com a tals en els seus països d'origen (és el cas de l'opi, digital i alcaloides en general), segurament perquè tenen les dosis tòxiques massa a prop de les terapèutiques i perquè es pot arribar a resultats semblants o millors per mitjans menys perillosos.

Els remeis que els xinesos consideren superiors són aquells que, essent innocus, tenen com a acció fonamental augmentar la vitalitat, el *chi*, del sa o del malalt, com són, per exemple, el *Panax ginseng* (*ren shen*), *Schizandra chinensis* (*wu wei tzu*), *Poria cocos* (*fu ling*), etc. Les subtils propietats d'aquestes plantes difícilment es posaran de manifest en els animals d'experimentació que constitueixen el primer graó per a l'estudi de nous fàrmacs. Aquest primer i més important grup

de remeis, qualificats de sobirans, són ajudats per els seus ministres, més poderosos, i per un altre grup jeràrquicament inferior, els assistents, eficaços en síndromes més específiques i, per tant, més tòxiques, el maneig de les quals requereix una major precisió. La utilització d'aquests remeis s'ha vist travada per la manca de comprensió dels quadres sindròmics de la medicina xinesa: pel que fa als expectorants, per exemple, s'utilitzaran diferents remeis segons cinc tipus diferents d'esput, a més, el tractament variarà segons la causa sigui externa o interna, subdividida alhora segons quin sigui el factor patogènic o el desequilibri bàsic que l'ha originat.

El Ba Xian Chang Shou, un exemple de prescripció medicinal

A diferència de la nostra medicina "folk", els xinesos utilitzen pocs cops una única planta medicinal, sinó un conjunt d'elles, en proporcions fixes. Per exemple el BA XIAN CHANG SHOU és una antiga prescripció xinesa que conté *Radix rehmanniae*, 26,6%, per estimular la formació de sang; *Radix dioscorae*, 13,4%, i *Poria cocos*, 13,4%, per tonificar la sang i el Pi (melsa) per deshumidificar; *Rhizoma alismatis*, 10%, com a diurètic (aquests quatre remeis són també els bàsics d'una altra prescripció molt famosa: el LIU WEI DI HUANG). El BA XIAN conté, a més, *Radix ophiopogonis* i *Fructus schizandrae* per pacificar cor i pulmó i dispersar calor intern; *Cortex zizyphi spinosae* com a tònic general i defati-

Tractament de la paraplexia a l'Hospital de Medicina Tradicional Xinesa de Pequín.

gant. Ambdues fórmules tenen com a acció fonamental la de tonificar el Yin, el LIU WEI més per la deficiència Yin del ronyó, i pot acompanyar així el tractament de la diabetis, anèmia i tota la patologia a què pugui donar lloc aquest desequilibri, en tant que el BA XIAN serà recomanable quan aquestes deficiències de Yin van acompanyades de flemes, humitat i símptomes de foc provocats per la deficiència de Yin, de manera que beneficien especialment el pulmó.

Malgrat l'estranyesa que aquesta descripció pugui produir a qui no entengui que vol dir Yin o calor interna, cal tenir ben present que pels xinesos sí que ho vol dir; és gràcies a aquesta curiosa terminologia que han aconseguit precisar l'acció de nombrosos productes de l'entorn sobre l'organisme humà. I no hem d'oblidar que la major part de remeis importants són ja descrits en el *Pen Tsao* (300-200 abans JC) i que els milers de milions de casos que han tractat fan que siguin els remeis més experimentats dels quals ha disposat mai la humanitat i que són els mateixos que avui, integrats en el moviment de la "nova medicina", s'empren en els hospitals xinesos moderns.

L'únic d'aquests remeis que ha tingut acceptació a l'Occident —i això només des de fa uns deu anys— és el ginseng. Aquesta expansió ha estat estimulada més per raons comercials que de salut (se n'ha arribat a fer xampú) i, dissortadament, no sempre les qualitats en què ens han arribat han pogut demostrar l'acció dels remeis

L'ecocardiografia permet observar els positius i ràpids efectes de l'acupuntura en la millora de la funció del miocardi. Hospital n.º 2 de Pequín.

fitoteràpics orientals més valuosos. Com a herba sobirana, els xinesos l'inclouen en moltes prescripcions, junt amb d'altres sobiranes, els seus ministres, assistents i criats (aquests sense acció específica, serveixen o potencien les altres) que la faran efectiva en diferents síndromes, com, per exemple, en la deficiència Yang del ronyó, causa comú d'impotència i que ha prestigiat la medicina xinesa en el camp dels afrodisíacs; una altra combinació la fa beneficiosa per a l'arteriosclerosi; en una altra, tonifica el "chi" dels diferents òrgans interns o estimula la circulació energètica pels canals i colaterals (per hemiplègies o pel dolor causat pel fred, o bé per eliminar la humitat, factor patogènic de tants "reumatismes", donant lloc així a tractaments que no són pal·liatius sinó causals en la mida que eliminen el factor patogènic extern o harmonitzen el desequilibri que es troba a la base de l'afecció.

Alguns tractaments fitoteràpics xinesos s'adapten perfectament a la nosologia occidental, per exemple el vertigen de Menière, considerat el resultat d'una obstrucció del fetge per flemes. Una prescripció xinesa ha donat els següents resultats a l'Hospital de Nan Tung: 61,2% curats, 33,6% millorats, un total de 94,8% d'eficàcia. Però on es demostren com a remeis extraordinaris és per "tonificar" els vells i convalsents i per harmonitzar els desequilibris bàsics en totes aquelles malalties per les quals no es disposa de tractaments satisfactoris, com ara l'hepatitis aguda i crònica, **cataractes, sordera seguida del llarg** etcètera de totes les afeccions que encara es troben en un estadi en què són

funcionalment reversibles.

També s'han demostrat d'utilitat en combinació amb les nostres terapèutiques. Es poden administrar junt amb la radioteràpia, i permeten contrarrestar els efectes stressants, disminuir el nombre de sessions i facilitar la recuperació del malalt. Pel que fa a les malalties infeccioses, l'Hospital de l'Amistat de Pekin ha realitzat un estudi comparatiu amb malalts de pulmonia i han conclòs:

- 1.- Les herbes medicinals es demostren efectives en el tractament de les malalties infeccioses agudes.
- 2.- La combinació de les herbes medicinals i els antibiòtics accelera la curació.
- 3.- La fitoteràpia dona lloc a menys resistències, infeccions secundàries i efectes colaterals.
- 4.- La principal acció sembla ser la millora de la funció immunitària.

La moxabustió

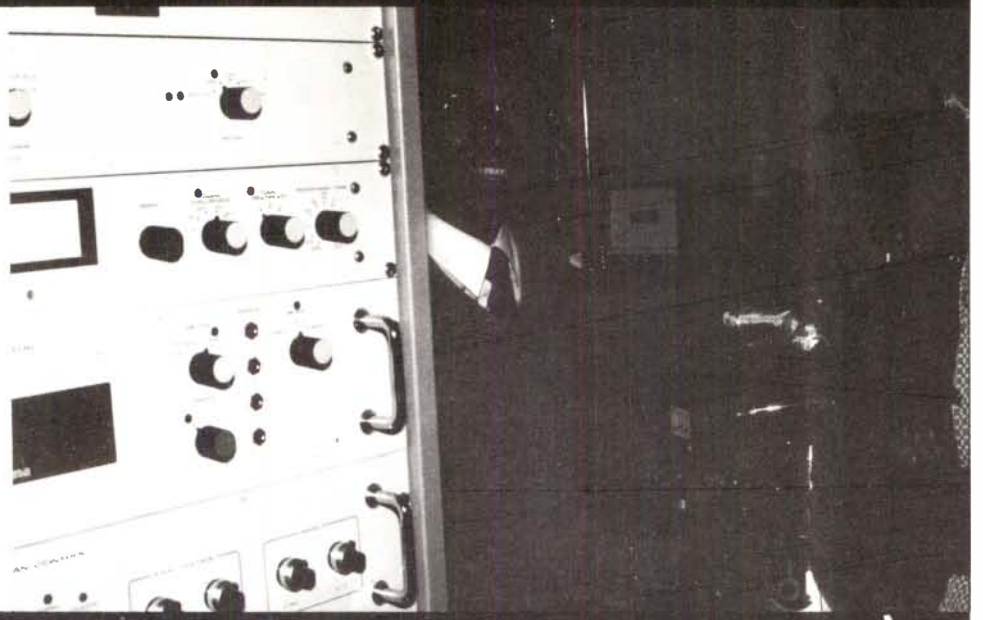
El que nosaltres coneixem per acupuntura és el que a la Xina anomenen "chen chiao", literalment "agulles i moxes", dues modalitats de tractament inseparables en la pràctica de la medicina tradicional xinesa. Les petites cauteritzacions de la pell produïdes per la combustió de l'Artemisa beneficien aquell qui és afectat pel fred i la humitat, essent conegudes des de l'antiguitat les seves propietats tòniques en cas de deplecció i debilitat i com a aliment del Yang.

Una indicació precisa de la moxabustió és la correcció de les malposicions fetals, per la qual s'aplica en el

punt Zhi Yin, en el dit petit del peu. Un estudi de 2.069 casos ha donat un percentatge de correcció del 90,3%; un 76% abans de quatre tractaments, la resta va necessitar fins a deu aplicacions. No hi ha diferències significatives entre primípares i multipares i el millor temps per a la correcció és entre les 30 i 34 setmanes, és a dir, fins dos mesos abans del part; posteriorment, el percentatge d'efectivitat baixa a 84,6%. En aquells casos en què no es va produir la correcció es van mostrar diversos factors que poden interferir en la versió espontània (per exemple oligihidramnios, deformitats uterines, etc.). En aquests casos, encara va ser possible augmentar el percentatge d'efectivitat amb el recurs de mesures auxiliars, tals com les herbes medicinals, posició genoll-pit o versió externa.

El mecanisme d'acció no és clar. S'ha demostrat que la moxabustió en el punt corresponent al Zhi Yin de conills prèviament anestesiats dona lloc a un augment de l'activitat uterina. S'ha observat una reducció significativa de la resistència elèctrica en els punts de l'orella que corresponen a "matriu", "tres calentadors" i "endocrí", així com un augment dels 17-corticosteroides urinaris, el que suggereix una estimulació hipofiso-suprarrenal. En tot cas, és segur que aquest procediment provoca un augment dels moviments fetals que, en la major part dels casos, es col·locarà en la posició que facilita més el part.

Una mesura terapèutica senzilla, que pot ésser aplicada a qualsevol consulta o dispensari, que no requereix més coneixements sobre la medicina xinesa i que podria estalviar a

El Dr. Ma, de la Universitat de Hong Kong, aplica la tecnologia occidental a l'estudi de les dades semiològiques de la medicina tradicional xinesa.

moltes dones els riscos d'un part complicat i, als responsables de la salut, els costos que suposen aquestes complicacions.

Traumatologia

En pocs camps es pot sentir tan orgullosa la medicina occidental com en el de la moderna traumatologia, especialment pel que fa al tractament dels cada dia més nombrosos politraumatitzats. Es, doncs, interessant conèixer quins procediments tradicionals segueixen considerant efectius els xinesos. Es el cas d'ungüents i herbes per contusions i cremades. Els esquinços musculars i distensions lligamentoses, tractades a l'Oest amb immobilització que es prolonga dies i, de vegades, setmanes senceres, l'acupuntura, amb els corresponents unguents i herbes, aconsegueix una recuperació en qüestió d'hores, sinó immediata. La reducció de les fractures s'ha beneficiat de les tècniques occidentals, la immobilització tendeix a ésser més curta i la recuperació més ràpida i satisfactòria gràcies a l'aplicació de les mesures terapèutiques tradicionals, el que fa de la medicina xinesa un complement útil de la traumatologia.

Les paraplèxies posttraumàtiques són les que millor il·lustren els beneficis que resulten de la combinació de les medicines occidental (reducció i osteosíntesi de les fractures) i la oriental (conseguint rehabilitacions on la nostra medicina tota sola no pot fer res). Igualment, la recuperació de les hemiplèxies, seqüeles de poliomielitis,

Estudi de 500 casos de paraplèxia posttraumàtica tractats amb acupuntura a l'Hospital de Medicina Tradicional Xinesa de Pequín.

EDAT	11 a 10	11 a 20	21 a 30	31 a 40	41 a 50	51 a 60	61 a 70
homes (431)	2	44	200	135	31	17	2
dones (69)	1	22	23	16	7	-	-

Causa: la major part, accidents de treball
16, ferits de bala
molt pocs, accidents de trànsit

Segons el grau de la lesió:

medul·la:	secció completa	34	310	62%
	lesió horitzontal	276		
	lesió parcial	86		
cua de cavall:	transecció completa	8	38	9,6%
	lesió greu	30		
	lesió parcial	66		
cirurgia:	188 no intervinguts			
	312 intervinguts			

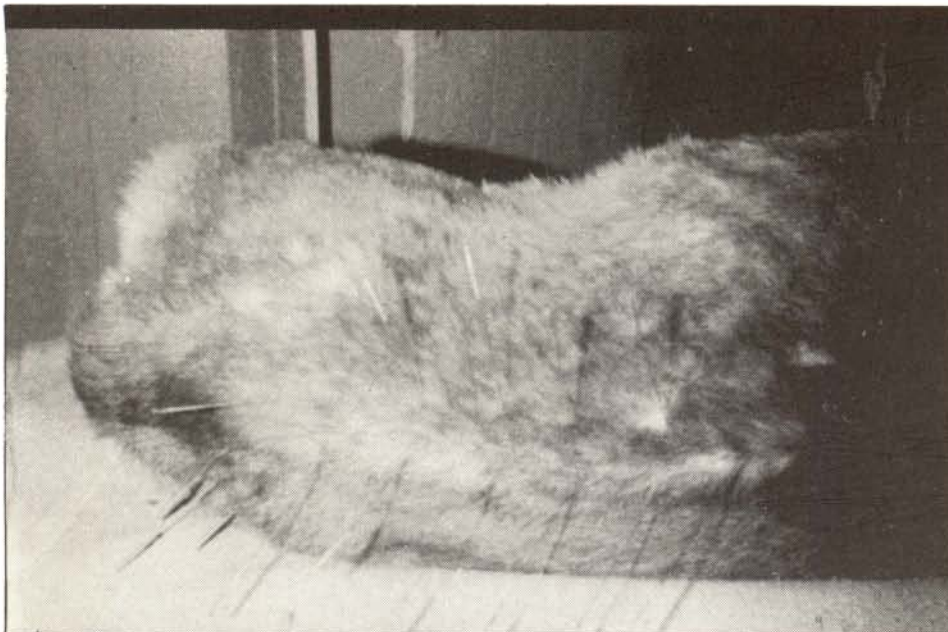
(1) el diagnostic de secció completa és sempre quirúrgic

(2) la lesió horitzontal és un diagnostic radiològic

(3) la lesió parcial suposa que queda alguna sensibilitat i motilitat, amb pèrdua parcial del control esfinteria.

Resultats (*)		Criteris d'efectivitat
mals resultats:	16,6%	després de cinc anys, no millora la funció motora ni el control d'esfínters. No pot caminar.
millora:	37,8%	Pot caminar amb suport. Millora en el control d'esfínters.
millora notable	30,6%	Pot caminar amb crosses, control reflex d'esfínters de limitada duració.
quasi curat	15,2%	Camina independentment, sense crosses. Control d'esfínters.

(*) En el tractament de le seqüeles, no es troben diferències significatives entre els malalts que han estat intervinguts quirúrgicament i els que no.

Acupuntura veterinària a Pequín. "Corgie", un gos de 5 anys, paraplegic des de 3 mesos abans de començar el tractament, recupera el control dels esfínters i, als dos mesos de tractament, comença a caminar.

Canvis en la funció urinària:	abans	després
fístula artificial en bufeta urinària	3	2
retenció urinària que urgeix cateterització	59	1
incontinència	168	10
autoregulats	150	106
reflexos	87	227
quasi voluntari	29	81
voluntari	4	73

així com els tractaments tradicionals del lumbago, ciàtica, migranyes, neuràlgies (del trigèmin, postzosterianes i d'altres), paràlisi facial, malaltia de Parkinson, sord-mudisme degut a degeneració del nervi auditiu, artritis, malaltia de Paget, espondilosis cervicals i reumatismes en general donen molts bons resultats i, en la mesura en què escapen a les teràpies occidentals, han estat introduïdes sense un gran xoc cultural per centres hospitalaris dels EUA, Anglaterra i d'altres països, que han obert seccions d'acupuntura per al tractament d'aquestes malalties.

Cardiologia

Podriem recórrer un a un els quadres de la nosologia occidental doncs, sigui com teràpia fonamental o com suport a tractaments farmacològics o quirúrgics, no hi ha malaltia en la qual la medicina tradicional xinesa no pugui ser beneficiosa. Crida l'atenció especialment la seva efectivitat en quadres tan fàcilment observables i mesurables com són la regressió d'un

prolapse uterí o d'una miopia que no hagi sobrepassat les tres diòptries, el ràpid augment del recompte d'espermatozoides. L'acupuntura també és el secret de l'eterna joventut que semblen tenir els pits d'algunes famosíssimes estrelles del cinema americà.

Entre les diferents especialitats mèdiques, la cardiologia destaca perquè disposa d'uns mitjans d'exploració que permeten seguir de prop el funcionament de la viscera-objecte del seu estudi i posar en evidència l'acció de qualsevol teràpia.

Avui en dia, hi ha molts hospitals xinesos que tracten amb acupuntura les cardiopaties coronàries, reumàtiques i les arrítmies. A l'Hospital número dos de Pekín, que compta amb un modern equipament i alguns professionals formats als EUA, se'ns va presentar una estadística que comprèn 300 malalts de cardiopatia coronària, 177 homes/123 dones; 5,5% per sota dels 40 anys/28% per sobre dels 60; a l'electrocardiograma, 201, presentaven signes d'isquèmia/48, infart de miocardi/51, arrítmia; segons el diagnòstic xinès, 84 tenien deficiència de Yin i excès de Yang/108, deficiència de sang/57, estagnació de fle-

mes i humitat/51, deficiència de "chi" i estasi de sang.

Els **resultats** del tractament van ser els següents:

204 - (68%) bons resultats	total efecti- vitat 96%
84 - (28%) millorats	
9 - sense canvis	
3 - agreujats	

Resultats segons la gravetat dels símptomes:

60 presentaven símptomes greus - 95% de bons resultats

183 presentaven símptomes moderats - 95% de bons resultats

57 presentaven símptomes lleus - 100% de bons resultats

Dels millorats,

76,38% necessitarem només 10 tractaments

16,31% dues sèries de 10

7,29% tres sèries de 10.

En 69 malalts que tenien un ST isquèmic a l'ECG:

15 es normalitzaren després del tractament (4, en una hora, 2, en dos minuts).

9 normalitzaren l'ona T

Sabem fins a quin punt poden ser enganyoses les estadístiques mèdiques.

Els sofisticats mitjans diagnòstics de què disposa la moderna cardiologia permeten, però, detectar amb gran fidelitat els canvis funcionals del miocardi. Així, la pantalla del ecocardiograf fa visible un augment de l'amplada de la paret posterior del ventricle esquerre immediatament després de la inserció de les agulles. En una estadística que abasta 100 casos diagnosticats de coronariopaties, l'amplada de la paret posterior passa de $6,84 \pm 1,43$ mm. a $8,78 \pm 1,47$; el volum sistòlic de $65,59 \pm 17,63$ ml a

Principals projectes de l'Acadèmia de Medicina Tradicional Xinesa per a la investigació de la combinació de les medicines tradicionals xinesa i occidental

- 1.- Abdomen agut
- 2.- Litiasi biliar
- 3.- Infeccions respiratòries agudes. Bronquitis crònica i cor pulmonale
- 4.- Infeccions urinàries agudes. Litiasi renal

44 (692/Volum 3/novembre 1983)

81,72 ± 20,9 ml; i el volum minut de 4,95 ± 1,47 L/min a 6,28 ± 1,84 L/min. Aquesta millora de la funció del ventricle esquerre no presenta diferències significatives quan es tracta de persones amb una activitat miocàrdica normal ni després d'una inserció d'agulles a punts triats a l'atzar, la qual cosa demostra, un cop més, l'especificitat dels punts d'acupuntura i la importància de la diferenciació xinesa de les síndromes.

Aquestes dades permeten afirmar que l'acupuntura és una teràpia ràpidament efectiva, exempta d'efectes colaterals i de "royalties", de gran eficàcia per al tractament de l'angina de pit i de l'infart de miocardi.

Urgències mèdiques i quirúrgiques

L'eficàcia de la medicina tradicional xinesa en el tractament de les afeccions cròniques, no ha de fer oblidar la seva utilitat, de vegades d'una manera espectacular, en el tractament de les malalties agudes. És el cas de l'atac d'asma, que cedeix normalment en pocs minuts, tant o més ràpid del que ho fa amb substàncies farmacològiques potents. I el de la disenteria bacilar, en la qual l'acupuntura i la moxabustió s'han demostrat més competents que les sulfamides, amb la particularitat que les agulles inhibeixen immediatament la irresistible urgència de defecar. Si, a més, es té en compte que la medicina xinesa tracta satisfactòriament laringitis, bronquitis, conjuntivitis, hepatitis, sinusitis, al·lèrgies, nefritis, úlceres gàs-

triques i duodenals, protatitis, còlics, gota, epistaxis, hematuries, metrorragies funcionals, hematemesis i melenes, hemoptisis, etc. haurem de reconèixer que les seves aportacions poden ésser d'interès per al tractament de les malalties agudes i de les urgències mèdiques.

Però on els xinesos se'ns mostren més sorprenents és quan posen en qüestió les més justificades i urgents de les nostres indicacions quirúrgiques i tracten, amb mitjans tradicionals, els abdomens aguts. Encara que és comú a molts hospitals, l'hospital de Nan Kai ha elaborat una estadística que ella sola hauria de produir una profunda reflexió sobre la importància de la medicina tradicional xinesa:

sobre 468 casos de perforació d'ulcus pèptic
70% curats sense operar
entre 1200 casos d'apendicitis aguda
94,2% curades sense operar (1530 casos seguits durant quatre anys mostraren una recurrència del 41,3%)
1006 casos d'obstrucció intestinal aguda
el 70% resolts sense intervenció quirúrgica
1174 casos de colecistitis
83,4% tractats amb èxit sense operar

11,6% tractats quirúrgicament
3,3% de mortalitat
En les pancreatitis agudes (829 casos)
74,3% curats
23,3% molt millorats
2,4% mortalitat

La integració de les medicines oriental i occidental

Els responsables de la salut són conscients que la medicina passa per una situació difícil. El mateix Dr. Malher, director general de la Organització Mundial de la Salut, afirmava el 1977: "L'imperi mèdic i la seva indústria íntimament relacionada, agressiva de diagnòstic i d'armes terapèutiques, de vegades sembla més una amenaça que una contribució a la salut... l'intent de diagnosticar o tractar una malaltia en pot produir una altra, sigui per efectes laterals o per iatrogenesi". Sovint es retiren medicaments, que els metges havien estat distribuint durant anys, perquè s'ha demostrat la seva toxicitat i són immediatament substituïts per uns altres, els quals, aquests sí que no, no són perjudicials. Els controls governamentals són cada dia més rígids, de tal manera que desenvolupar una nova

El Dr. Masgrau expressant el seu agraïment de les autoritats municipals de Pequín en la cerimònia de comiat.

- 5.- Nefritis aguda i crònica
- 6.- Hepatitis aguda i crònica. Cirrosi hepàtica
- 7.- Cardiopatia coronària
- 8.- Colagenosi
- 9.- Anèmia aplàstica
- 10.- Infeccions quirúrgiques
- 11.- Anestèsia per acupuntura
- 12.- Fractures i altres malalties d'ossos i articulacions
- 13.- Tractament del càncer
- 14.- La teoria de "chi" en la medicina tradicional

novembre 1983/Volum 3/693 45

droga ve a costar uns 50 milions de dòlars (sense comptar manufacturació i venda), el que orienta als laboratoris ver la recerca de variants sintètiques de les ja conegudes i fa que sigui més rentable la seva comercialització que no pas la recerca de nous fàrmacs. Es treballa cada cop amb menys i més perilloses idees. El 15% dels adults pateixen d'hipertensió arterial essencial, és a dir, de causa desconeguda, però de tractament satisfactori, per tant, uns deprimits, d'altres impotents, sobreviuran estadísticament uns quinze anys més que si no es mediquen. Són destinades enormes sumes a allargar els últims moments de vida en un estat de degradació que mai no havia conegut l'*Homo sapiens*, al mateix temps que els increments astronòmics dels costos s'allunyen vertiginosament de la seva eficàcia pràctica. "La majoria d'escoles mèdiques del món —segueix el Dr. Malher— formen metges, no per tenir cura de la salut de la població sinó de cara a una pràctica cega a qualsevol cosa que no sigui la malaltia i la tecnologia per combatre-la".

En aquestes circumstàncies, l'acupuntura s'extén amb aires de moda i, lliure d'ideologia filosòfica, religiosa o política, segons aconsella un manual

d'acupuntura per a americans, els hospitals l'estan adoptant progressivament per a indicacions molt concretes, com són l'anestèsia, control del dolor, rehabilitació de paràlisis i traumatismes. Ara bé, els resultats abans esmentats, encara poc coneguts a Occident, deixen ben palès que la medicina tradicional xinesa és quelcom més que un conjunt de tècniques aprofitables. Ens la presenta com una ciència prou sòlida i ben fonamentada per equiparar-se a la medicina dita científica; i per posar en qüestió la seva pretesa hegemonia i obligar-la a una reflexió epistemològica seriosa.

I, en aquesta revisió de les primeres hipòtesis, potser es considerarà que ha arribat el moment d'acabar amb aquell acord tàcit pel qual l'Església cedia els cadàvers als estudiosos, tot i reservant-se el poder sobre l'Esperit, amb la separació cos-ànima que ha dominat la nostra filosofia i ha convertit a la ciència mèdica en una esclava de l'organicisme. Serà el moment, també, de recuperar el que ha oblidat de sí mateixa (com la *krasis* del més ignorat i honorífic dels pares, Hipòcrates); d'escoltar, de nou, els proscrius, perquè no compartien amb ella la dèria de l'especificitat; i demanar-los com i per què han sobreviscut (és el cas dels

diferents corrents naturistes, l'homeopatia, de la medicina "folk"); i acollir obertament noves visions tan interessants com les del mètode Mézières.

En tot cas, l'ample espectre de teràpies efectives que ens arriba a l'Orient fa que la integració de les dues medicines sigui tan inevitable com desitjable, especialment en els països en què, lluny d'activar l'economia, l'actual sistema de salut suposa una sagnia contínua. La República Popular Xinesa ha donat els primers passos. Per seguir endavant, caldrà deixar-se de prejudicis i dogmatismes i, amb el més pragmàtic dels esperits, valorar els beneficis que, cada una i la seva combinació, poden aportar al tractament de les malalties i a la preservació de la salut, ja que són aquests, i no altres, els objectius i punt de convergència de tota medicina.

Miquel Masgrau

Material de lectura

- Essentials of chinese acupuncture.* Beijing, Foreign Languages Press. 1980
- Advances in acupuncture and acupuncture anaesthesia.* Beijing, The People's Medical Publishing House. 1979
- Revolutionary Health Committee of Human Province: *A barefoot doctor's manual* London and Henley Routledge & Kegan Paul. 1978
- Lu Gwei-Djen i Joseph Needham: *Celestial Lancets.* Cambridge University Press. 1980.
- Manfred Porkert: *The theoretical foundations of chinese medicine.* Cambridge, Massachusetts and London. The MIT Press. 1978
- Stephen Fulder: *The root of being.* London, Hutchinson, 1980.
- Frank Liu i Liu Yan Mau: *Chinese medical terminology.* Hong Kong The Commercial Press, Ltd. 1980.